

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

AZ ÉRSEKUVÁRVIDÉKI RÓMAI KATHOLIKUS NÉPTANÍTÓ-EGYESÜLET KÖZLÖNYE.

<p>Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én s 30-án. Előfizetési ár: Egy évre 2 frt Félévre 1 frt Egyes szám ára 10kr.</p>	<p>Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. Komlóssy Ferencz. Főmunkatárs: Zelliger Alajos. Hirdetési díjak: Bélyegilleték 30 kr. Egy kéthasábos petitöréért 10 kr.</p>	<p>Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” szerkesztőségére címezve Budapestre (Ujvilág-utca 14. sz.) küldendők.</p>
---	---	---

TARTALOM: A néptanítók anyagi helyzete. — Hogyan bánjunk a nehéz fejű tanulókkal? — A katolikus gyermeknevelés tizparancsolata. — Tárcsa. Csevegések az iskolából. Mátrai B. — Irodalom és művészet. — Vegyes. — 9-ik kimutatás a Zelliger József siremlékére begyűlt adományokról. — Szerkesztői telefon.

A néptanítók anyagi helyzete.*)

Őszinte sajnálatomnak adok kifejezést, t. ház, hogy Trefort miniszter úr a mai napon, midőn a vita reá nézve oly kedvező auspiciumok mellett kezdetett meg, a vitának más fordulatot adott, mert az előttem szólott képviselő urak nem csak loyálisan beszéltek róla, hanem bókokkal is illeték és a miniszter úr, a szerencse gyermeke, ki az ő kipróbált temperamentumára hivatkozott, amelynek állítólag köszöni, hogy 15 év óta miniszter, kijő flegmájából és illoyalításba esik a ház egyes tagjaival szemben. Ezek után ne kívánja senki tőlem, hogy én is bókoljak, pedig én is bókolni kívántam a miniszter úr enunciációja alapján, mely szerint ő a tojástáncot kitünően érti s amely szerint ő, midőn a költségvetésről van szó, kénytelen kompromisszumokat kötni anélkül, hogy kompromittálná maga magát.

Azon felül tiltakoznom kell egyuttal azon indiskrecióval szemben, melylyel a miniszter úr a lelkészkező papság felett ítél, midőn azt mondja, hogy ő nem úgy nézi a világot a miniszteri palota ablakaiból, mint ahogy a képviselő úr a parochiája ablakából. Ezen felfogás ellen én tiltakozom. A lelkészkező papságnak is megvan az ő munkaköre. És ha mi nem irigykedünk, midőn önök ablakukból nézik a világot, ha a jó ügyet, munkájokat befejezték, önök se irigykedjenek, ha a lelkészkező papság ráér az ablakon kinézni, mikor a munkában kifáradva helyét megállotta.

Tiltakozom másrészt azon valótlanág ellen, melynek a t. miniszter úr kifejezést adott, hogy a lelkészkező papság a hittant nem adja elő ingyen az iskolában. Minden felekezeti iskolában a lelkész ingyen oktatja a vallást, sőt egyik-másik állami iskolában is. Ha azonban felekezeti iskola mellett

állami iskola is van, ott a paptól, ki mással is el van foglalva, nem lehet követelni, hogy kétféle iskolába ingyen járjon és evvel mintegy szentesítse az állami iskola létjogosultságát. (Helyeslés balfelől.) Ez ellen tiltakoznom kellett nem csak a magam, hanem lelkészkező paptársaim nevében is.

Ami magát a költségvetést illeti, t. ház, konstátalom azt, hogy mióta képviselő vagyok (Egy hang balfelől: Nem sokáig lesz! Derűtség!) — ameddig leszek, megállok a helyemet jobban, mint a képviselő úr (Mozgás a szélsőbaloldalon) — meg kellett győződnöm arról, hogy rendszerint nekem volt igazam azokban, miket felhoztam a t. házban ezen költségvetési vita alkalmával, és hogy a t. miniszter úrnak csak nagyon ritkán volt igazza, és én nézeteimhez mindig konzekvens maradtam, ő pedig ritkán, és e mellett ígéreteit soha be nem váltotta.

Ami ezen ígéreteket illeti, t. ház, — annak illusztrálására, hogy igazam van, — felhozom a következőket (Halljuk! Halljuk!). Én figyelmeztettem a t. miniszter urat ez előtt három évvel, hogy azon túlköltekezés, mely az állami iskolák fenn tartására fordíttatik, meg fogja magát boszulni. És valóban meg is boszulta magát, mert a t. miniszter úr kénytelen volt rendeletet kibocsátani, melynek alapján megszünteti az állami iskolák felállítását, sőt még a segélyt is megvonja ezektől.

Én hangsúlyoztam a vallásos, erkölcsös nevelést, melyről akkoriban t. miniszter úr nem akart tudni, manap meg kell győződnöm arról, hogy már jobb úton van; (Élénk derűtség) mert az erkölcsös nevelést most ő is pártolja, de pártolják a tanfelügyelő urak közül azok, kik a vallásos, erkölcsös nevelést azelőtt az iskolákból kiakarták küszöbölni. Erről örömmel győződtem meg, még pedig egy oly tanfelügyelővel szemben, ki miatt kénytelen voltam e házban szót emelni és interpellálni, s aki most a miniszter urnak, a mesternek példáját követi.

*) Dr. Komlóssy Ferenc folyó évi február hó 15-én tartott országgyűlési beszédjéből.

Egy alkalommal indítványoztam, hogy a magyar nyelvi tanfolyamra szánt összeget töröljék, és segítsenek vele másképp a tanügyön, és ekkor a t. miniszter úr reprehenzióba bocsátkozva az ellen tiltakozott, de a mostani költségvetésben örömmel kell meggyőződnöm arról, hogy ez összeg a minimumra van redukálva

T. miniszter úr sokat ígért. Tavaly határozottan megígérte, hogy a tanfelügyelők utazási átalányát fel fogja emelni, de ez irányban sem tett semmit; megígérte, ha jól tudom, a pozsonyiaknak az egyetemet; hogy mily stádiumban van e kérdés. arról meggyőződünk s látjuk, hogy kifelé áll a miniszter úrnak a rúdja Pozsony városából a belvárosba. (Derültség.)

Megígérte a t. miniszter úr, hogy a képezdei tanárok fizetését fel fogja emelni s nem tett ezek érdekében semmit, jóllehet annyi érdemes szónok szólalt fel e kérdésben. A tanítók anyagi helyzetének javítására nézve nem tett semmit, jóllehet 15 év óta folyton hitegeti őket.

T. ház! Nézzük a tanítók anyagi helyzetét, mindenki érzi azt, hogy emelni kell a tanítók anyagi jólétét, mely lehetővé tegye nekik, hogy hivatásuknak élhessenek. Vajjon megtörtént-e ez mai napig? Igen, dicséretekkel elhalmozták őket; a miniszter úr minden alkalmat felhasznál. valahányszor nála tisztelegnek, hogy dicséretekkel vezesse ki őket.

A t. túloldalokról is ekesebbnél-ekesebben festették le tanítóink magasztos, fenséges hivatását. Hogy csak egyet nevezek meg, Jókai Mór azt mondta, hogy Magyarországot még egyszer kell megődítani a magyar nép számára és ez a hadviselés a tanítókra vár.

Köszönöm az oly hadviselést, melyre a tanító rongyosan és éhesen megy. Ha harcolni akarunk velök, akkor öltöztessük jó ruhába, s adjunk nekik legalább kenyeret. (Igaz! úgy van! szélső balfelől) Elég szomorú, t. ház, hogy egy katonatisztnak lakáspénze sokkal több, mint egy tanítónak összes fizetése. (Igaz! szélső balfelől) Ha ennek az összegnek, amit katonafőlszerelésre fordítunk, csak $\frac{1}{6}$ -át fordítanók a tanügyre, akkor bizonyára meg volna oldva Magyarországon a tanügy kérdése és pedig a nemzet előnyére

Szomorú az, t. ház, hogy Magyarországon a tanítóknak fizetése még nem üti meg mindenütt a 300 frtot, sok helyen 100—140 frtot kap és evel éhen halásra van kárthatva, de ezt sem kapja készpénzben, hanem járulékból, amit nem lehet behajtani, s melynek behajtása tekintélyének rovására történik; (Ugy van! szélsőbalfelől) kollisiona jön az iskolaszékekkel és minden földműves emberrel, aki tanítójával úgy beszél, mint akit fizet; mint aki cselédje, azt mondván, hogy a tanítói bért én fizetem, tehát én parancsolok neki. Ezen a téren lehetett volna valamit tenni, csak egy kis jóakarattal, nem, ennél valamivel több kellene! Felhívom tehát a t. miniszter úr figyelmét arra, hogy hasson oda, hogy e minimumot, ha csak 300 forintot, kapják meg rendszeresen részletekben az adóhivatalok útján (Igaz! Ugy van! szélső balfelől) és egyuttal arra kérem a miniszter urat, hogy miután a t. ház mindig oly nagylelkűen szokta magát viselni épen a kultuszminiszterrel szemben, ki erre épen nem érdemes, miután láttuk azt, hogy a költségvetési vitának hullámai egy minisztert kisöpörtek miniszteri székéből, pedig neki is van

TÁRCSA.

Fecsegések az iskolából.

I.

Sokszor áldom a gondviselést, mely engem az iskolába vezetett, hogy életemet, tehetségeimet az ifjúság nevelésének szentelhetem, hiszen ha valahol, úgy itt van alkalom érdemeket szerezni az emberiség iránt, itt van alkalom teljesíteni a kötelességet, melylyel mint ember az emberiségnek tartozom, itt van alkalom fejlesztőleg hatni a lélekre, mely Isten rendeléséből nagyra, nemesre törni hivatott, melynek célja oly magasztos, oly fenséges, hogy annál magasztosabbat, dicsőbbet a legnagyobb képzeleterő sem képes.

És mégis sokszor elborul a lelkem arra a gondolatra, hogy hátha nem tudok megfelelni annak a nagy feladatnak, melynek lehető teljesítésére pedig kétszeres okból köteles vagyok. Oly sok a nehézség, melyeket le kellene győzni, a melyekkel meg kellene küzdeni, s nagyon sokszor nem korszorúzza siker a törekvést, nem a jóakaratot. S

ha a nehézség egyedül csak magában az iskolában lakoznék hagyján; de oda nem tartozó elemek is akadályokat gördítenek az utba, a melyet el-távolítani sokszor még erőnek erejével sem lehet. A nevelés leghatalmasabb tényezői ki vannak véve a tanító kezeiből; a humanizmus, ez a hamis jelszó, melyet a kereszténységtől raboltak el, hogy vele rúttul visszaéljenek, gyámságot követel a maga számára az iskola felett, pedig az édes anyai, a szülői jogok nem is illetik. Másképp volt az hajdanában, a mikor még nem volt szegény hívőnek lenni, a mikor még nem volt baj, ha a tanító kötelességének tartaná a gyermeket nemcsak az abéczésre, hanem minden igazi műveltség és felvilágosultság alapelemére, az imádságra és Isten ismeretére és tiszteletére is oktatni. Ma is halljuk hangoztatni, hogy a számolás tanításakor is lehet vallásosságra nevelni; de csak hangoztatni halljuk ezt a valóban szép és igaz mondatot. Sok helyütt azt kell gondolnunk, hogy ellenkezőképp cselekedni meg van parancsolva felsőbbbségi rendelet által; mert bizony az Isten nevének kellő tisztelettel említeni csak ritkán hallja a tanuló. Másképp volt ez hajdanában, a mikor egy atyai figyelmeztetésképp

része a dologban, és ő áll, vagyis ül még mindig s nem lehet kimozdítani, meg sem indul.

Mindezek dacára, még az állami iskolai tanítóknak helyzetét sem respektálja, mert jóllehet megszavazzuk a költséget előlegesen, később fizeti ki a nyugtákat. Ez tény. Ott van Turócmegye. Tavaly a turócmegyei tanítók képviselőjök útján fordultak a miniszterhez, hogy $\frac{3}{4}$ évi hátralékukat fizesse ki! Ennek konzekuenziáit vonja le maga a miniszter úr; a tanító nem kapván fizetést, kénytelen hitelhez fordulni, eladósodik és az uzsoarának lesz áldozata.

Ha a tanítók anyagi helyzetével komolyan akar foglalkozni a miniszter úr, gondoljon az ötöd-éves pótléokra is. Jelenleg a fizetés úgy szólván helyhez van kötve, azaz csak egyik — másik helyen van jól díjazva a tanító. Ennek következménye aztán az, hogy ha megüresedik egy jobb, mondjuk 500 frtos állás, egész népvándorlás indul meg, mind szerencsét próbál, meg magát bemutatni, csak hogy elnyerje azt az 500 frtot reprezentáló zsíros állást! Ha a miniszter úr behozza az ötöd-éves pótlékot, a tanítók jobban fognak ragaszkodni állásukhoz és azon községekhez, amelyekben élnek. (Helyeslés balfelől.)

Aztán ott van az előléptetés ügye. Minden téren van előléptetés, csak a tanítói pályán nincs. Miért? Mert a miniszter úr gondoskodott azokról, akik nem gondoskodtak magukról, nem szerettek tanulni fiatal korukban. Hagyott ő kibuvót, amelynek alapján a nem kvalifikált ember is nyerhet állomást. Ott vannak a preparandiák, oda nem kell kvalifikáció; bárki folyamodhatik, kinevezik. Ott vannak a tanfelügyelőségek. Ott vannak a felső leányiskolák, ahol 1400 frtot húznak a ta-

nítók. A polgáriskola tanítója pedig kap 800 frtot a néptanító 2—300 frtot.

Azonkívül gondoskodják kissé arról is a miniszter úr, hogy a szolgálati pragmatika életbe lépjen, s így a tanító jogai és kötelességei szabályozva legyenek. Ne legyen a tanító faluban az utolsó ember, akivel kedve szerint bánhat el az iskolaszék, vagy bármely előjáróság.

De ami fő, a nyugdíjkérdést nem bírom eléggé hangsúlyozni. És itt a t. miniszterelnök úrhoz is van egy pár szavam, aki épen jelen van. (Halljuk!) 1886 május 15-én, mikor a miniszterek nyugdíja jött szóba, azt mondta a miniszterelnök úr: a miniszteri nyugdíjak nem ronthatják meg az államháztartás egyensúlyát! Hát a tanítói fuvar- és napidíjak meg fogják-e rontani? (Élénk tetszés balfelől.) A miniszterek részére megszavazták a nyugdíjat, de a tanítóktól elvették a napi- és fuvardíjat, mikor tanítói ülésekre akarnak menni, egyetlen miniszter nyugdíja elég lett volna az összes tanítók napidíjaira, (Élénk helyeslés balfelől) és ha oly szerencsés évek kerülnek a miniszterekre, hogy kettő is megy penzióba egyszerre, mint ez évben, akkor még marad is más tanügyi célra.

A becsülettel megfutott pálya végén szükséges testi és lelki nyugalom. Ezt arrogálja magának a miniszter ur, tekintet nélkül arra, hogyan töltötte be hivatását. Én ezt kívánom a tanítókra nézve is, ők is élvezzék a lelki és testi nyugalmat. Sürgetem az 1875-ki nyugdíjtörvény módosítását. Maga az országos tanítói egyesület is fordult már a miniszter urhoz ezen kérdésben; ő megígérte, hogy fog tenni valamit, de eddig nem tett semmit. Hogy mily abnormis a mi nyugdíjtörvényünk, azt csak a

adott testi fenyítékért nem pörölték be a tanítót becsületsértés miatt! Hová jutottunk! gondolja valaki. De a komolyan gondolkodó embernél nem az öröm, hanem a fájdalom felkiáltása ez. Bizony hová jutottunk! Nem nagy jóstehetség kell, azt megjövendölnünk, hogy maholnap rendört kell az iskolába állítani, a ki a tanítót a gyermekeinek testileg való megfenyítése miatt dühöngő, magzatain majomszeretettel esüggő atya, vagy mi több, a becsületében megsértett tanuló „ur“ haragja elől megvédelmezzem. Nem a tulhajtott képzelődés mondatja ezt velem, nem; hiszen a tapasztalás teszi keserűvé hangomat, az a szomorú tapasztalás, melyen magam is átestem, midőn egy napszámos ember akinek gyermekét rossz magaviselete és hanyagsága miatt, mely már türehtetlenné vált, a kellő határok közt testileg is megfenyítettem, darabka rongy papíron egész gorombán figyelmeztetett: ne verjem meg többé a gyermeket, mert az az ő fia s nem enyém. Persze, a humanismus dicsekedhetik vele, hogy tanai még a nép alsóbb rétegei közt is elterjedtek; hogy is ne, mikor a legutolsó napszámos gyermeke is avval a bátorító gondolattal teszi túl magát a törvényen, ugy sem

verhetnek meg az iskolában! Tisztelet az emberi szeretet törvényének; tisztelet az emberi méltóság megbecsülésének! de nem adhatunk tiszteletet az oly eszközök megválasztásának, a melyeknek használata a mai álhumanismus minden erőlködése mellett sem hozza meg a kívánt sikert. Mindenki láthatja, hogy soha sem voltak rakoncátlanabb gyermekek az iskolában, mint éppen most. Miért? mert nincs mit félniök attól, a mi legjobban visszatartaná őket a csintalanságoktól. Szent az iskola célja: a nevelés-oktatás. Jó, hogy még ezt a túloldalalon is elismerik. De midőn e szent cél elérésére a testi fenyítéket is alkalmazhatónak itéljük: mintha csak mi is azok a szegény, ok nélkül is annyira bántalmazott jezsuiták lennénk, gúnyosan azt vetik ellen: a cél nem szentesíti az eszközöket. No hát erre csak az a megjegyzésünk, hogy ezt mi is régen tudjuk, talán ép oly jól is, mint a túloldalalon, ha megengedik; de feleletünk-höz még azt is bátrak vagyunk csatolni, hogy semmiféle eszközt nem akarunk a cél által szentesíteni. Midőn a vesszőt az iskolába visszük, minket is filantropikus, emberbaráti indulat vezet, mert a vessző az igazságosan büntető szülő vagy

következő egy esettel illusztrálom. Ha a tanítónak egy árvája van, azért nem kap nyugdíjat, mert csak egy van, ha 5 az árva, azért nem kap nyugdíjat, mert már öten vannak. (Derűtség balfelől. Ellenmondások jobbfelől.) Franciaországban a tanító 7-ik árváját államköltségen nevelik; nálunk pedig baj a kevés gyerek, meg a sok gyerek is baj. A törvény szelleme szerint tehát most már a családok alapításában is az arany középutat kell keresni. (Élénk derűtség a bal és szélsőbalon.)

A t. miniszter ur — valahányszor tanítók ezen ügyekben hozzáfordultak, — mindent megígért, de ígérteit egyetlen egyszer sem váltotta be.

Miután, t. ház, már a tanítók anyagi helyzetével foglalkozom, kell, hogy ezzel kapcsolatosan egy igen korszerű, a miniszter ur által felvetett kérdéssel is foglalkozzam, t. i. a kongrua kérdésével és illusztráljam azt, hogy ő nemcsak a néptanítók szájába szeret mézes madzagot huzni, hanem megkísérlette a tanítói karnál intelligensebb alsóbb klerussal szemben is, megkísérlette kortesfogásból, amint ezt már egyszer itt e házban jeleztem. A miniszter tiltakozott feltevésém ellen, de én ma azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy ezt hangsúlyozva ismétélhetem. A miniszter urnak soha nem volt oly komoly szándéka az alsó klerus anyagi helyzetével foglalkozni, csupán azt akarta elérni, hogy a választások előtt az alsó klerust a kormánynak megnyerje. Nagyon jól tudjuk, hogy a kongrua kérdésének felvetése az egész országban érdeklődést keltett; jól tudjuk, hogy vannak az országban katolikus, evangélikus és református lelkészek, akiknek oly csekély a jövedelmök, hogy nem képesek hivatásukhoz méltó existenciát folytatni. Tehát örömmel üdvözölte mindenki ezen eszmét, amelyet a miniszter

ur magáévá tett: hogy a lelkészek, az alsó klerus anyagi sorsán javítsunk. A kezdeményezést a miniszter ur megtette, a püspöki kar hozzájárult; konferenciát is hívtak össze, komolyan tárgyalták a dolgot és a kongrua-kérdés az alsó klerusra nézve már csaknem kedvező megoldást nyert. Akkor mit csinált a miniszter ur a maga embe-reivel? Mikor látta, hogy azok szintén komolyan veszik a dolgot, akkor ő nem vette komolyan. (Derűtség balfelől) Akkor ő így gondolkodott: én az összeírást következőben gondolom: van a kormánynak akárhány aktív és rezerv képviselője, akiknek állás kell. (Derűtség balfelől) én ezen embereknek állást akarok egyuttal szerezn, ezért kívánom, hogy legyenek biztosok és mint ilyenek járják be az országot, írják össze a papi jövedelmeket, már az aztán én tőlem függ, hogy legalább 10 évig huzzam, hogy 10 évig biztosítsam azon egypár embernek az existenciáját. (Élénk derűtség balfelől. Ellenmondások jobbfelől.) A dolog így van. A szavazás megtörtént, nyolcan szavaztak ellene és 8-an mellette, épen a miniszter ur embe-rei szavaztak ellene, vagyis a Samassa érsek által proponált előterjesztés ellen, tehát a miniszter ur hiúsította meg a püspöki kar jóindulatát. Én, t. ház, nem vagyok hivatva és nem vagyok felhatalmazva, hogy az alsó klerus nevében nyilatkozzam, nem vagyok megbízva, de igenis kijelentem azt, hogy ha az állam megtenné a magáét a lelkész-kedő papsággal szemben, akkor a lelkészek anyagi helyzete már is javítva volna, vagyis adja meg az állam a lelkészeknek, a mit megadni köteles, a mi őket megilleti. Csakhogy nem adja meg a lelkészeknek az őket megillető javadalmazást. Ott van a párbér kérdése, a mely jelentékeny jövedelmét

tanító kezében már magában véve szent dolog, nem is kell a célra tekintenünk, melyet általa elérni iparkodunk. Erre tanít bennünket az emberiség legrégebb, és éppen azért tiszteletre, tehát követésre is legméltóbb okmánya, a szentírás, midőn azt mondja: „Ha megvered a vesszővel, nem hal meg; te vesszővel vered őt és lelkét megszabadítod a pokoltól.“ (J. Sir. 30. 1.)

Szivesebben indulunk mi ily tekintélyes nyilatkozat után, melyről még szent meggyőződéssel azt is rendületlenül valljuk, hogy azok az emberi ajkak, melyeken át az emberiség sajátja lett, nem maguktól, hanem a mindentudó Isten által szó-lottak; szivesebben indulunk az ily nyilatkozat után, a mely megnyugtat, mint az oly hányaveti filanthropikus Bazedovok*) ámító fecsegései után, akik holmi új dolgokkal iparkodtak halhatatlanná tenni nevüket, anélkül hogy azokban az ujságokban valami igazi belső becs és érték rejlenék. Ha már ujságot keresünk, legyen az az ujság jó és hasznos; ha ilyet nem találunk, ne vessük el a régi jót, csak azért, mert régi, mert bizony-bizony pirulva

*) A német filanthropikusok vezére.

kell visszatérnünk azokhoz a megvetett ócska lom-tárakhoz, ha saját kárunkon tanulva beláttuk, hogy azokban sok értékes portéka van, kár lenne sutba dojni.

A gyermek első oktatása okvetetlenül megkivánja a testi fenyítéket; természetesen a kellő határok között s nem mindig, valahányszor a gyermek a törvény ellen vét, mert különben az a tanító érdemelve jó leczkét, aki így cselekednék. Akkor, midőn már a gyermekszivben is meglevő szenvedések erősebb kitörését más enyhébb büntetés által megakadályozni nem lehet. Aki nem ért egyet velünk, nem ismeri a gyermek természetét.

Nem neveltséges-e, midőn a tanító hízog, esengő szavakkal fordul tanítványához, ugyan kedves fiam, látod ne tedd ezt, mert ez nem szép dolog, mit fognak majd rólad beszélni az emberek, ha megtudják, mily rossz fiú vagy — stb; ahhoz a gyermekhez, kinek ilyen intés már százszor adatott, százszor ígért javulást, vagy az intés dacára kihívó, szemtelen arcot vágva tanítójának szemébe nevelt? Ezzel csak növelem benne a rosza való hajlamot, melyet egy kis megijesztéssel talán mérsé-

képezi az alsó papságnak és a miniszter úr e tekintetben felmerült kérdéseket többnyire a lelkész hátrányára dönti el és ha zsidó a birtokos, mindig a zsidó előnyére dönt; attól ugyan ki nem veszi a párbért a lelkész, az legyen személyhez, akár birtokhoz kötve. Ne terheljék a lelkészeket egyenértéki illetékekkel, az adóhivatalok járjanak el igazságosan, az illetékkiszabási hivatalok méltányosan. A lelkészek is szolgálják az államot, igen sok ingyen szolgálatot teljesítenek, szolgálnak az államnak örömmel hazafiságból, kötelességerzetből, a haza és nemzet iránt. Azért respektálja az állam is a lelkészek állását és iparkodjék részükre az őket megillető javadalmazást behajtani.

Hogyan bánjunk a nehéz fejű tanulókkal?

Akármit mondjanak is az iskolák erkölcsi irányú vezetésének elfogult ellenei, az iskola első és legszentebb feladata mindenkor a nevelés lesz. A buzgó és elöitéletektől ment tanító alkalmazkodni fog ez elvhez még akkor is, ha sorsa az említett fajta kollegákkal hozza érintkezésbe, ha velük egyetemben kell az ifjúság oktatásán fáradoznia, mert jól tudja, hogy ez évezredek túl élt igazság: „Jobb az az ember, kinél kevesebb a bölcsesség és fogyatkozott az értelmesség, de istenfelő, mint aki bővelkedik értelemmel és áthágja a fölséges törvényeit“ (Jéz. Sir. 19. 21.) túl fogja élni azokat az ezredveket is, melyek az emberiség számára talán még fentartvák. Ez az igazság szolgált nekem kedvező alkalmat arra, hogy egy kérdésről szóljak, mely a gyakorlati élet-

kelni lehetne, míg az ily dédelgető, „humanus“ bánásmód által csak új táplálékot adunk neki.

A szülőktől nem vonják meg a testi fenyték jogát, melyet ők a nevelésre használnak: jóllehet a filantrópikusok ezt is megkísérelték; a tanítónak azonban ezt tenni nem szabad, mert a szülői jogokat gyakorolni ő nem illetékes. Micsoda? Kérdezzetek meg bármelyik szülőt, még azt is, aki a testi büntetésnek ellensége, azt fogja mondani, hogy ő a tanítóra bizza gyermekét, oktassa, nevelje úgy, amint legjobbnak találja; tehát az erre szükséges jogokat is reáruhazza; az okos, értelmes szülő, ki gyermekeit nem majom-, hanem szülői szeretettel szereti, külön is felkéri a tanítót, legyen az iskolában gyermekének atyja, s ha kell, ne kimélje meg a vesszőtől sem. annyival inkább nem, mivel a gyermek az iskolába kerülve általában többet érintkezik tanítójával, mint atyjával. De nem folytatom tovább fecsegésemet; attól félek, hogy unalmassá leszek, pedig volna még erre a tárgyra nézve elég meghányi-vetni való eszme; de bizva a t. szerkesztőség szives fogadásában, a jövő számokban is bátor leszek beköszönteni.

Mátrai B.

ben nem egyszer fordul elő, de amelynek elméletileg való megvitatását csak kevesen tartják fáradságukhoz méltónak s épen ezért a gyakorlati életben is elkerüli figyelmüket: értem a nehézfejű (Dummkopf) gyermekekkel való bánásmódot.

Vannak nevelők és tanítók, kik a csekélyebb szellemi tehetséggel bíró gyermekeket, — az eszes és középtehetségű gyermekek között ilyenek is találhatunk — különös előszeretettel tökfilkóknak nevezik s úgy tekintik őket az iskolában, mintha ott sem lennének; alig fordítanak rájuk valami gondot és figyelmet; hisz az úgy is kárba veszett munka lenne, mondogatják, s nem ritkán saját hibájukat, impaedagogikus eljárásukat, működésük sikertelenségét velük mentegetik, velük palástolják.

Hogy ilyenén eljárásuk sehogy, semmi nemű okból sem helyeselhető, mindenki belátja, aki tudja, hogy a szülők azért küldik gyermekeiket iskolába, hogy ott tanuljanak. A tanítónak tehát a gyermekeket kivétel nélkül, legyenek bár éles észszel vagy nehéz felfogással bírók, kötelessége előbbre vinni, tökéletesíteni nem csak azért, mert ő erre, midőn állását és az avval járó — hogy is mondjuk — tiszteletdíjat elvállalá, hanem azért is, mert a szülőknek ezt tőle megkövetelni jogukban áll. Az iskolának képző, nevelő intézetnek kell lennie, nem pedig oly helynek, melyből a gyermek még nehezebb felfogást, ostobább főt vigyen haza, mint a minőt oda visz. Ez történik pedig akkor, ha a tanító a nevezett tanulókra gondot nem fordít, mert méltán megilletheti a vád, hogy nem az Isten, hanem az ő műve, helyesebben fusermunkája egyes gyermekeknek nehéz feje, „tökfilkósága“.

E szavak kissé nyersen hangzanak, de a nyers szavak oly igazságot mondanak ki, melyet megczáfolni teljes lehetetlen; épp azért a ki nem veszi magára, nem haragudhatik, nincs rá oka, aki pedig kénytelen magára magyarázni, nincs joga a haragra, mert nem szabad az okos embernek érvényre juttatni azt a közmondást: szólj igazat, betörik a fejedet.

Hiszen még a tébolyodottak, a lelki sötétség éjében botorkáló örültek számára is van nevelő intézet; nincs Istennek oly lélekkel bíró tereménye, akit előbbre vinni, valamennyire tökéletesíteni nem lehetne; hogy ne lehetne tehát a nehézfejű gyermekeket is! Csak fordítson rájuk gondot a tanító, bánjék velük úgy, mint kell, s nem fog elmaradni a fáradozás üdvös sikere annál is inkább, mert ezeknek van legnagyobb szükségük arra, hogy oly oktatásban részesüljenek, mely őket az önálló életre képesekké teheti.

Az első, amit e szerencsétlen gyermekekkel gyakorolni kell, a szeretetet, az a szent érzés, amelynek minden lépésünknél a fő indító ok gyanánt kellene szerepelni, lévén az a főparancs, mint az Ur a sínai hágyen hangoztatá, mely a többbit mind magában foglalja. Hisz a szülők is éppen azt a magzatukat szeretik, babosgatják legjobban, a melyik valami gyöngeségben vagy természeti fogyatkozásban szenved. Már pedig a tanítónak, mint

szoros értelemben vett nevelőnek hivatása az, hogy a szülői működést az atya és anya kezéből átvéve azon az alapon folytassa a gyermek képzését. Megérdemli-e az ily oktató a szép és magasztos atyai nevezetet, aki szeretettel nem viseltetik tanítványainak csak egy része iránt is? Éppen az a része iránt, mely szeretetére a legnagyobb mértékben szorúl? — Szeretné nem látni a nehézfejű gyermeket, kit csak tehernek, alkalmatlanságnak tekint az iskolában, mint olyat, ki úgy nyugalomvágya s kényelmessége betöltésének, úgy csak a külszint hajhászó hiúsága kielégítésének útjában áll. Pedig éppen abban rejlik az igazi paedagogiai érzék, ha a tanulók közt e tekintetben különbséget nem teszünk; szeretettel öleljük magunkhoz minden tanítványunkat, akik valamennyien mind egyenlő mértékben gondjainkra bízvák. Jól tudom én, hogy minden emberben megvan az a, mondhatnám, bizonyos értelemben vett állatias tulajdonság, melynél fogva szereti a kényelmességet s mindattól, ami inyére nincs, visszariad. de a tanítónak, ha hivatását lelkiismeretesen betölteni akarja, mindezen túl kell magát tennie. Ott van a kötelesség, mely előkényszeríti, hogy cselekedjék, ott van a szeretet s az ebből fakadó szánakozás a szerencsétlen ember fölött, mely édesgeti, csalogatja, hogy cselekedjék buzgón, lelkiismeretesen és okosan. A mely tanítóban nincs meg ez a szeretet, és a száanalómérzet a szerencsétlen gyermekben, a ki csak pusztá fémmek tekinti a tanulókat s ha egyszer a keményfejűség, ostobaság (bocsánat e szóért) rozsdáját oly megrögzöttnek látja, melynek letisztítása fáradsággal járna, szerintem nem tanító, nem nevelő, nem is méltó arra, hogy a szülők gyermekeiket rá bízva bizalmukkal megtiszteljék.

Tehát hangsúlyozom ismételten, hogy a fődolog mint mindenütt, úgy itt is a szeretet. Ennek az érzésnek bírása és gyakorlása ment meg attól a nevetséges helyzettől, melybe sokszor kerül egy-egy tanító, aki hivatását könnyedén véve előadja ugyan a tananyagot, tanít az iskolában, de tanítása csak az eszes, vagy a középtehetségű gyermekekben termi meg gyümölcsét, mert a nehéz felfogásuakkal „bajlódni“ kedve nem volt.

Valljuk be őszintén, mi valamennyien, kik a paedagogia bármely terén foglalkozunk, mily szorongva nézünk az igazgató, a tanfelügyelő látogatásának, vagy a vizsgálatnak napja elé. Ez nagyon természetes, mert hiszen emberek vagyunk, mindnyájan érezzük, ha nem is igen kürtöljük világgá, hogy valamit feledékenységből, vagy ismerethiányból mellőztünk, talán tévesen adtunk elő, tehát a gyermekkel hasztalan ismeretet, illetve ilyet sem közöltünk. Éppen ez az érzet buzdítja az úgy is buzgó tanítót a nagyobb szorgalomra, a nagyobb figyelmetesség kifejtésére. De mily páni félelem, mily kínos gyötrellem fogja el ily alkalmakkor azt a tanítót, aki a nehézfejű, rossz tanuló gyermekeket valahol a szögletbe dugja el, hogy a látogatást tevő vendég úr valahogy észre ne vegye

őket. Az első padok rendre jó tanulókkal vannak megtömve, hogy szem előtt lévén, azok tegyenek tanúságot a tanító úr fáradatlan, szünni nem akaró buzgalmáról és paedagogiai szakavatottságáról: hogy azok a jó tanulók szerezzék meg fejére a tanfelügyelői, vagy igazgatói elismerés babérkoszorúját.

De hát mert dugja el a többi tanulót? mert érzi, hogy ő nem úgy viselte magát, mint az összes növendékek tanítója, hanem mint olyan, aki saját kényelmeért feláldozta tanítványai jó részének haladását, talán jövőjét is. Ha hívó ember, ne feledje a tanító, hogy nem csupán a tanfelügyelő veszi számadóra sáfarkodásáért, hanem az is, akitől maga is fél, mikor jobbik része jutva érvényre lelkére pillant s látja azokat a botlásokat, amelyeket elkövetett. Ha nem hívó, akkor következetesen véve a dolgot talán nem is kell az úgynevezett lelkiismeretességre adnia, mert az Örökkévalóba helyezett hit nélkül lelkiismeret, becsület stb. mind üres fogalom; de mégis úgy a mai felfogás szerint értelmezve a férfiúi önértetnek, a becsületnek kell őt arra bírnia, hogy feladata teljesítésének gyümölcse ne csak ott teremjen, ahol kevesebb szakértelem is tudna teremteni sikert, hanem ott is, ahol egy paedagogiai képzettségű, és képességről szóló oklevéllel bíró tanítónak sikert nem aratni száanalomra méltó dolog volna.

(Folytatása következik.)

A katolikus gyermek nevelés tiz parancsolata. *)

— Keresztény szülőknek. —

1. Oktassátok gyermekeiteket tehetségtek szerint mindarra, a mit földi és földöntúli életükre nézve tudniok szükséges és üdvös, és pedig különösen az iskolai év előtt, de alatta és utána is.
2. Irtsátok ki belőlük az önszeretetet, sok bűnnek eme mérges forrását, külső edződés és belső önmegtágadás és az élvezetekben való mértéktelenség által.
3. Ismerjétek föl gonosz hajlamaikat, és küzdjétek azok ellen, különösen pedig főszenvédélyök ellen melynek megfékezése nélkül minden egyéb vesződség hiábavaló.
4. Gondosan ápoljátok másrészt jó hajlamaikat, különösen az igazságszeretetet, szemérmetségét és a vallásosságot.
5. Figyelmesen örködjétek a legkisebbek, de

*) Hasonló című munkából, mely kapható 1 frtjával a fordítónál, Zandt Ödön plébános úrnál Egyház-Karcsán, u. p. Királyfia-Karcsa, Pozsony-m Ismételten melegen ajánljuk!

még inkább a felnőttek fölött, a házban és azonkívül, nehogy rossz példa, gonosz társaság, veszélyes alkalmak által elcsábíttassanak.

6. Szorítsátok engedelmességre Istenért, de könnyítsétek meg ezt nekik tiszteletet gerjesztő magatok viselete és szeretettel teljes bánásmód által

7. Dicsérjétek, jutalmazzatok meg őket, ha buzdításra szorulnak, büntessétek meg, ha másként nem javulnak, igazságosan, mérséklettel, szeretettel.

8. Korán küzdjétek minden rossz ellen és szoktassátok minden jóra megemlékezvén arról, hogy az első hat életosztendő legfontosabb a nevelésre.

9. Mindebben ne járjálók el önkényileg, egyenetlenkedve, lanyhán és szeszélyesen, hanem legjobb lelkiismeret szerint, összhangzó egyetértéssel, jámbor buzgósággal és mindenkor következetes kitartással.

10. Az iskola vagy tanintézet megválasztásánál ügyeljétek mindenekelőtt a tanító hitére és vallásosságára, tiszteletet és szeretetet tanúsítsatok irányában és támogassátok oktatásában és minden jóra való törekvéseiben.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

T. olvasóink mai számunknak mellékleteül felhívást vesznek kezeikhez „A nevelő” című mű megrendelésére. Ez társadalmi regény ugyan, de olyan, mely német szerzőjének, írói néven Seeburnak (müncheni kanonok) sok dicséretet s jó nevet szerzett. E mű a németben („Marienkind”) már négy kiadást ért, és ideje volt, hogy valaki vállalkozzék, ki azt honi nyelvünkbe is átültesse; oly munka ez, mely az olvasót változatos jellemeke jeles ecsetelésével s kidomborításával önbecsének, emberiségének megismerésére tanítja s a mely e jó oldala mellett kellemes, szép, gyönyörködtetve mulattató volta által szükségkép minden olvasó tettségét megnyeri. Terjesztése a ker. családok közt igen kívánatos. Ára olcsóbb mint a német kiadásé: 1 frt 50 kr; mely összeg a fordító, Sankovits Bertalan főv. hitoktató nevére Budapest, VII. Hársfautca 15. sz. küldendő. A mű — körülbelül 35 nyomott iven — ápril hóban megjelenik. A legmelegebben ajánljuk t. olvasóink becses figyelmébe!

„Dupanloup nevelési elvei” cím alatt adta ki Purc Iván főv. hitoktató a Religio múlt évi folyamában megjelent hasonló című cikksorozatát. A tanulmány, mely szép kiállításban, 8-rét alakban

113 lapra terjed, öt fejezetben tárgyalja Dupanloup Bódog nagynevű orleánsi püspök jeles művei nyomán ennek nevelési elveit, ily címek alatt: A nevelés és célja, A tekintély és tisztelet elve a nevelésben, Szabadság elve a nevelésben, A nevelés eszközei, A nevelés különféle fajtái. — Midőn e művet t. olvasóink becses figyelmébe ajánljuk, azon óhajunknak adunk kifejezést, hogy a fiatal szerző magát a paedagogia terén tovább képezve, ennek irodalmát még több jeles művel is megajándékozza! A mű megrendelhető a szerzőnél, Budapest, Lipótutca 30. sz. Ára 80 kr.

Uj kath. tanügyi lap Március hó 10-én jelenik meg Győrött a „Katholikus néptanítók lapja”-nak első száma Papp László szerkesztésében. Előfizetési ára e tanügyi lapnak f. év végeig 3 frt 50 kr. Kivánjuk, hogy célját — az elforgácsolva levő kath. tanító-testületeket szerves egésszé kapcsolni — sikerrelkeresztül vihesse.

Beküldetett: XI. jelentés az iskola-takarék-pénztárakról Magyarországon 1885—6-ban. Felolvasta Weisz Bernát Ferenc az országos magyar gazdasági egyesület igazg. választmányi ülésében Budapesten 1887. jan. 10-én. 18 nyolcadretű lapra terjed.

VEGYES.

Santhó Károly eszterg. t. kanonok és papnöveldei aligazgató Pozsonyban a következő sorok kíséretében küldte meg Zelliger József siremlékére az illető helyen nyugtázott összeget: „Mióta a boldogultnak életrajzát olvastam, bámulója lettem erényinek és kegyeletes tisztelője áldásban fennmaradt emlékezetének!”

A nagyvárosi gyermekek fogalomköre bizonyos tekintetben igen szűk határok közé van szorítva. Az alábbi adatok érdekesen illusztrálják mondásunkat. Kilenc-tíz éves gyermekekről van szó. Ezer berlini gyermek közül látott szivárványt: 777, estpirt: 638, lepkét 692, napnyugtát 462 burgonyatermőföldet: 533, rétet: 462, gabnatermőföldet: 402, juhnyáját: 387, erdőt: 364, ekét: 263, pacsirtadalt: 167. — **Hamburg** egyik iskolájának 90 növendéke közül láttak napkeltét: 38, vihar keletkeztét: 51, szivárványt: 90, göncöl-szekeret: 25, a tejutat: 8, őzet: 34, nyulat: 46, fecskét fészket rakni: 29, denevért: 45, mókust: 51, szántani: 63, pusztát: 24, békát kurutyolni: 60, fülemiledalt: 29, kakukot: 63. — Megjegyezzük, hogy ez adatokat jó módú szülők gyermekei szolgáltatták, kik rendszerint falun töltik a szün-

időt. Mit kellene tapasztalnunk oly gyermekeknél kiknek még kevesebb alkalmuk van a természeti tünemények megfigyelésére! Igaz, hogy némely gyermek többet látott és tapasztalt, mint a menyit szóval el tud mondani, de az ilyen szemlélet, melyet nem tud szóval kifejezni, nagyon kevés becses bir, mert nem világos s igen mulékony.

Tanulságos a népnevelőknek is Lykurg, a böles törvényhozó mondása: A jutalmazás és büntetés azon két sarkpont, mely körül az egész emberiség forog.

A kath. iskolaegyesület Bécsben február hó 18-án tartá első ünnepélyes gyűlését, melyet a bécsi biboros érsek és Vanutelli pápai nuncius is megtiszteltek jelenvoltukkal. A gyűlés iránt nagy érdeklődést mutatott a közönség; magas rangu egyének, orsz. gy. képviselők stb. nagy számban voltak jelen. Jeles beszédek mondtak a vallástalan-, felekezetenlküli iskolákról és a vallástalan-, felekezetenlküli népről. Ő szentsége, a pápa örömét fejezte ki az egyesület megalakulása fölött és áldását adta reá. — A gyűlés végével a 3000 főre tehető közönség a pápa és a császár (?) életetésével oszolt szét.

Kétes dicséret. Örömmel jöttem hozzátok, kedves gyermeim*, — mondá egykor a nagynevű Ranolder püspök, midőn egy leányintézetet meglátogatott — „de most még nagyobb örömmel távozom.“

A példás Schweiz. Zürich kantonban mozgalom indult meg az iránt, hogy a községek ingyen szolgáltatassák az iskolának a taneszközöket, könyveket és papírszükségletet minden tanuló részére, úgy hogy a szülők megszabadulnának azok beszerzésének terhe alól. Tanulhatnának a mi községeink e tekintetben a svájciaktól, hisz nálunk még az egész szegény tanulók részére is alig szavazták meg a legszükségesebb taneszközöket. — Zürich kanton községeinél még tovább ment Glarus kanton törvényhatósága, kimondván azt, hogy területén az összes népiskolákban a tanítás is mindenkire nézve ingyenes, a mellett pedig még taneszközöket is szolgáltatnak ki ingyen. Vaselstadt előljárósága ezt az intézkedést középiskoláira is kiterjesztette.

Tanügyi tájékoztató. Az alsó-ausztriai tartománygyűlés megszavazta azt a törvényjavaslatot, a mely szerint az elemi és polgári iskolai férfitanítók rendes korpótlékaikon kívül még nyugdíjaztatásuk után is korpótlékokat kapnak. — Bécs egyik elővárosában a kerületi ta-

nács rendeletet menesztett a tanítókhöz, melyben megtiltja nekik a saját osztályukba járó gyermekek magántanítását. A tanítók e sérelmes rendelet ellen felfolyamodással étek. — **Guzsaly György** izsai (Komárom m.) k. tanító, a „Népnevelő“ buzgó pártolója f. é. február 4-én a jobb létre szenderült. R. i p. — **Pestalozzi siremlékére** eddig 180.000 frankot gyűjtöttek össze Svájcban. — **A badeni nagyhercegség** tanügyi ministeriuma rendeletet adott ki, mely szerint a testi büntetés rendszerint tiltva van ugyan, de huzamos s roszakaratu dacz, valamint feltűnő rosz magaviselet ellen mégis használható, a tanítók ily esetben a szülők jogaival élhetvén. — **Bolgárországbán** a nagy sobranje (országgyűlés) tagjai közt 10 tanfelügyelő és 13 tanító van. — **Megszűnt létezni** a Magyar Tanügy és a Vasvármegyei tanügyi értesítő. Szép álmokat kívánunk! — **A szigetbecsei tanítót,** mint a napi lapok irják, Tóth József pestmegyei tanfelügyelő felfüggesztette állásától, mert sem magyarul, sem németül nem beszél, és csak nemrégiben vándorolt ide Csehországból, hol mint trombitás kereste kenyerét egy cseh bandánál!! — **Weisz Bernát Ferenc** az iskolatakarékpénztárak intézményének fejlesztése céljából 1000 frtot ajánlott fel, hogy az az iskolatakarékpénztárakat kezelő tanítók jövő évi jutalomSOROLÁSA alkalmával 1 db 400, 1 db 300, 1 db 200, 1 db 100 frtos díjúl sorsoltassék ki. — **Magyarországbán** 397 helyen, 581 iskolában 926 tanító kezelt iskolatakarékpénztárt összesen 113.264 frtnyi betéttel. — **Péterfalván** (Erdély) legujabban 750 ev. ágostai vallású egyén visszatért az őseiktől elhagyott kath. egvház kebelébe.

Zelliger József siremlékére adakoztak:

Az 1887. évi 3. számban kimutattatott . . . 110.15
 Santhó Károly t. kanonok Pozsony. 10. —
 Dr. Majer István v. püspök, érs helynök
 Esztergom. 1 drb arany
 Összesen: 120.15 és 1 ††

Szerkesztői telefon.

Február hó elején Moesonokról, Tóthmegyerről, Papradnóról, Lipótvárról és Báihonyból előfizetéseket vettünk kezeinkhez; mivel azonban az utalványok szelvényei elvesztek, kérjük azon t. c. előfizetőinket, kik azon helyekről ez időben küldték be előfizetéseiket, sziveskedjenek neveiket levelező lappon velünk tudatni, hogy azokat a főkönyvbe vezethessük. — **„Zalai Tanügy“**, **„Prot. Néptan.“** A cserepéldány nem jut kezeinkhez. Az okot hol keressük? — **M. I.** Pozsony. Ismételt fölszólítására kijelentjük, hogy a küldött 2 frtot 1885-ik évre számítva, tartozása még 4 frt, t. i. az 1886. és 1887. évekre. Köszönjük a már régebben küldött tudósítást, ilyent közérdekű tárgyról bármikor köszönettel fogadunk. — **H. I.** Pozsony. Az előfizetési összeget megkaptuk. — **„Igazság“**. Nem vagyunk oly helyzetben, hogy kérésének eleget tehetnénk. Collegiális üdvözet!